

nes Natur ikke være anderledes; thi Arbejdet er i og for sig en Vare, og man kan ikke forlange, at Gaardmændene af egen Drift skulle give højere Arbejdsløn, end de ere nødte til, og som Forholdene have været i en Arrække, have de heller ikke haft Raad dertil. Altsaa, Forholdene paa Landet i min Egn, og jeg tror at kunne sige, at de samstemme med Forholdene paa andre Egne i Landet, som ikke ligge nær ved en Købstad eller Kjøbenhavn, Egne, som ligge noget af-sides, ere saadanne i Almindelighed, at Dag-lejen for en Husmand er 2 Mark eller 66 Ore om Vinteren og 1 Kr. om Sommeren og saa Kosten. De Herrer ville se, at denne Arbejdsløn er ikke nogen stor Kapital at komme ud af det med for en Familie, Mand, Kone og 4—5 Børn; selv om Kone og Børn hjælpe lidt til paa en eller anden Maade, bliver det en meget tarvelig Stilling, og der skal overordentlig stor Sparommelighed til for at komme igennem. Tillige har det til Følge, at vedkom-mende Familiefader ikke kan tage Del i noget, som løfter Anden eller højner Sind og Tanke ud over det daglige Slid. Ellers bliver det kun den gamle Hise: Lid og Slid og strid din Tid, for en saadan Arbejds-mand. Mange Herrer her i Salen have næppe noget Begreb om, hvad Sparomme-lighed der skal til — baade Suffer og Bajerføl bliver betragtet som Lutsus — om de skulle slaa sig igennem. Men naar de saa endelig have slaaet sig igennem i en Arrække og ere bleve 60 Aar eller der-omkring og ikke mere kunne forrette det grove Arbejde, saa er der ikke andet for end den sædvanlige Vej at gaa til det alminde-lige Fattigvæsen, og vel at mærke, disse Folk og Familier, jeg her taler om, ere ikke Undtagelser men Regel. Undtagelserne ere enten dem, der paa en eller anden Maade kunne slaa sig op til en bedre Stilling, eller Undtagelser til den anden Side, Subjekter, som gaa til Bunds i Samfundet, det er der ikke noget at gøre ved, de ere i alle Sam-fundslag, ikke alene i Husmandsstanden, der er brodne Kar i alle Lande. Disse Und-tagelser tage vi ikke i Betragtning, det er kun Reglen, vi gaa ud fra, og Reglen er den, at for disse Folk, naar de ere 60, 62, 63 eller 65 eller hvorkænge de kunne holde ud, er der intet andet tilbage end det offent-lige Fattigvæsen. Saa maa de i Reglen gaa den tunge Gang til vedkommende Sogne-raad, og den Mand, som de tidligere have kendt og som ung Soldat staaet Side, om Side med, er maaste Sogneraadsformand eller lignende. Nu skal jeg være den sidste til at kritisere Sogneraadsformændenes

Stilling, den kan tit være besværlig nok; men som Regel er den Behandling ikke videre blid eller hensynsfuld, som de fattige saa, der komme til Sogneraadet, og som Regel er Understøttelsen meget kneben og tarvelig, det er saadant noget som 8 Pd. Brød og 50 Ore om Ugen. Eller man sæt-ter dem ind i Fattighuse eller staffer dem lidt Husly og Tilbebrændsel foruden nogle andre Ting; i nogle Egne er der Fattig-gaarde, hos os hedde de Arbejdsanstalter. I det hele taget, den Stilling er saa uhygge-lig, tung og lidet trøstelig, som man kan tænke sig. Det er noget, der grues i høj Grad for i denne Samfundsklasse, at komme paa det offentlige Fattigvæsen. Foruden den meget tarvelige og knebene Understøttelse, de saa, vide de tillige, at Følgen deraf er, at de tabe deres politiske og borgerlige Ret-tigheder; de kunne ikke komme med til noget Valg mere; de kunne, jeg havde nær sagt, ikke komme sammen med ærlige Mennesker, uden at jeg derfor vil sige, at de ere uærlige; men der er noget underligt uhyggeligt over en saadan Familie, som faar Under-støttelse af Fattigvæsenet. Det er nu altsaa ikke alene den Behandling, som de fattige saa, den kan være saa som saa, jeg skal ikke videre bebrejde Sogneraadet noget, det kan undertiden være vanskeligt nok; men dette Forhold har tillige haft til Følge, at der har for Aar bliver paalagt større og større Fattig-byrde. Den er tiltagen, tiltagen og atter tiltagen, og det har atter haft til Følge, at det er overordentlig besværligt for dem, som skulle udrede disse Byrder, det er Samfundets største Onde; jeg havde nær sagt, den største sociale Brøst hos os, er det offentlige Fat-tigvæsen, og den usle Stilling, som de gamle ere udsatte for, naar de ikke mere kunne arbejde. Det er ogsaa den Tanke, det ere vi vist alle enige om, som har dæmret i det blaa forhen, og som i Aar har taget Fæste her ved flere Lejligheder, og jeg tror, mine Herrer, at denne Tanke lader sig ikke afvise; den tror jeg, de skulle lade staa, hvad enten de ere Suffer- eller Olvenner, den skal nok komme frem en Gang og lader sig ikke afvise paa anden Maade end ved en Løsning af Sagen, hvor alle gode Kræfter kunne mødes i Overens-komst om at opnaa noget godt. Derfor har jeg drifstet mig til at komme med et Lovforslag i den Retning, og jeg haaber dog, at alle ville anerkende, at der her er vist en ærlig Vilje til at faa noget godt frem.

Jeg vil nu tillade mig at anstille enkelte Betragtninger over dette Lovforslag, som jeg tillod mig ved Forelæggelsen at kalde